

Lykkelige av forvretninger?

Av HANS OLAV FEKJÆR

«Conventional wisdom» er den engelskspråklige betegnelsen på gamle oppfatninger som ikke lar seg bekrefte, men tvert om avkreftes av moderne forskning.

Slike oppfatninger videreføres ofte, til og med av fagfolk, rett og slett fordi en aldri har sett behovet for å kontrollere om oppfatningen er riktig.

En slik «conventional wisdom» er troen på at selve alkoholen i visse mengder har kjemiske virkninger som gjør mennesker lykkelige. Et stort og viktig forskningsfelt innen rusens psykologi har avkreftet dette. Det er publisert et par hundre blindforsøk med alkoholmengder svarende til 0,5 til 1 promille. Hele denne forskningen ville falt i fisk dersom mennesker vanligvis identifiserte alkoholpåvirkning på dette nivået.

Påstandene om at denne promillehøyden er en «lykkepromille» er uttrykk for manglende kunnskap om et stort og sentralt forskningsfelt. Ved ettertanke burde en kanskje også tenke over at gleden og hygga gjerne inntrer når man hever det første glasset, lenger før alkoholen er absorbert.

Og hvor blir det av hygga hvis en serverer vin i pappkrus i skitne og roteete omgivelser? Det dreier seg om et rituale som er kulturelt lært. Mennesker som ikke har levd i en kultur med alkohol som hyggerituale, får selvsagt ingen spesiell glede og hygga av et par glass.

Det er neppe god forebygging å gi alkohol en reklame som det ikke finnes saklig grunnlag for. Isteden bør vi

hjelpe ungdom å forstå ritualenes betydning i rusmiddelkulturene.

Ungdoms skadelige drikking har dessuten gjerne et annet formål enn middelaldrendes hyggeritualer. SIRUS' siste landsomfattende intervjustudie forteller at pr. tusen liter alkohol er 20-åringer fem ganger så ofte beruset som 55-åringer.

Ungdoms fyll er motivert av ønsket om å kunne leve ut sine forbudte impulser med et minimum av skade på selvbilde og rykte. De vet selvsagt at dette frikortet ikke oppnås ved bare å drikke et par glass. Fyll gir tilsynelatende en uimotstælig trang til å si og gjøre akkurat det en i øyeblikket har mest lyst til. Det er selvsagt attraktivt for usikker og impulsredne ungdom. Intervjustudier viser at de fleste er godt fornøyd med sin egen fylleatferd, men ofte misfornøyd med hverandres.

For å forebygge fyll, bør man framfor å reklamere for en illusorisk «lyk-

kepromille» snarere bevisstgjøre at hemningsløsheten ved fyll også er et eksempel på «conventional wisdom» og må kalles en sosial konvensjon. Senest har den svenske psykologiprofessoren Roland Gustafsson gjort en forskningsoversikt om alkohol og hemninger som konkluderer med at «hypotesen om hemningsløshet (...) ikke støttes av empirisk forskning. Det er ikke vist at alkohol svekker hemninger og på den måten framkaller impulsiv atferd.»

Ved ettertanke vet vi også dette, ut fra det utbredte fenomenet at «plutselig ble jeg edru». Når det ikke lenger er hensiktsmessig å være hemningsløs (f.eks. hvis foreldre eller politiet dukker opp), kommer hemningene raskt på plass.

Hans Olav Fekjær
Blå Kors senter, Oslo
hans.olav@bks.no